

Smolnik k. Lutowisk

Parafia greckokatolicka w miejscu, dekanat Żukotyń¹. Prawdopodobnie pierwsza cerkiew we wsi została spalona w 1672 r. W wiadomościach historycznych, bibliograficznych i ikonograficznych ks. Wacława z Sulgostowa z 1902 r. odnotowano, że w cerkwi unickiej w Ustianowej Górnej pw. św. Paraskewii znajduje się cudowny obraz Matki Bożej piastującej Dzieciątko Jezus, otoczonej prorokami. *Obraz ten w rogu nadpalony, znaleziono w zgliszczach cerkwi w Smolniku, którą Tatarzy spalili*². Na podstawie tego zapisu można przypuszczać, że ikona ta była otoczona kultem, a uzyskane łaski przyciągały wiernych.

Kolejna cerkiew greckokatolicka pw. św. Michała Archanioła została wzniesiona w 1791 r. i była kilkakrotnie remontowana. Należy dziś do najładniejszych i najcenniejszych bieszczadzkich świątyń. Jest ona jedną z trzech zachowanych do dziś cerkwi bojkowskich³. Świątynia jest orientowana, trójdzielna, o konstrukcji zrębowej (fot. 1). Każda z trzech części jest kwadratowa i nakryta oddzielnym dachem namiotowym z gontu, zwieńczonym małą cebulką. Ściany są w górnej części oszalowane gontem, natomiast w dolnej zabezpieczone daszkiem okapowym opartym na wystających belkach zrębu. Przy prezbiterium od północy znajduje się prostokątna zakrystia. W nawie od wewnątrz znajduje się odsłonięta zrębowa kopuła, wzmocniona skrzyżowanymi belkami. Nad babińcem znajduje się sklepienie kolebkowe. Z dawnego wystroju zachowały się fragmenty polichromii z końca XVIII w., stanowiące zwieńczenie ikonostasu.

Obecnie cerkiew pełni funkcję filialnego kościoła rzymskokatolickiego pw. Wniebowzięcia NMP, należącego do parafii rzymskokatolickiej w Lutowiskach. Została poświęcona 14 kwietnia 1974 r. przez ks. bp. Ignacego Tokarczuka, po przeprowadzonym remoncie⁴. *W 1779 r. systemem gospodarczym wykonano częściową wymianę poszycia gontowego oraz wstawiono drugie drzwi w celu lepszego zabezpieczenia cerkwi przed złodziejami. W latach 1979-80 teren w najbliższym sąsiedztwie cerkwi został zdewastowany przez ciężki sprzęt używany przy wywozie drewna z lasu (kolejny, zniszczone drzewa i krzewy)*⁵.

Obiekt został wpisany 6 marca 1969 r. do Rejestru Zabytków pod numerem A – 120 o treści: „cerkiew wraz z najbliższym otoczeniem obejmującym wzgórze i cmentarz przycerkiewny wraz ze starodrzewiem”, parcela nr 2, pow. 0,24 ha⁶. Na ścianach cerkwi znajduje się polichromia z końca XVIII w.⁷, która wraz z obrazem Wniebowzięcie Matki Bożej (na desce) z 1748 r. i ikonostasem bez ikon, wpisana jest do Rejestru zbytków ruchomych⁸. W Muzeum Sztuki Ukraińskiej we Lwowie znajdują się ikona Zaśnięcia Maryi z 1547 r. oraz ikona Matki Bożej w typie Hodegetrii z ok. 1547 r. z cerkwi w Smolniku⁹.

Cerkiew w Smolniku została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO decyzją z dnia 21 czerwca 2013 r. na 37. sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO, która odbyła się w Phnom Penh w Kambodży. Na Liście znalazło się 8 cerkwi drewnianych z terenu Polski i 8 – z Ukrainy.

¹ Budzyński S. 1993. Op. cit., s. 333.

² Wacław z Sulgostowa. 1902. O cudownych obrazach w Polsce Przenajświętszej Matki Bożej. Kraków, s. 691.

³ pozostałe to: cerkiew z Graziowej znajdująca się obecnie w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku oraz cerkiew w Liskowatam k. Krościenka.

⁴ Nałęcz A. 1988. Cerkwie greckokatolickie w diecezji przemyskiej po roku 1945. Przemysł, s. 102-103.

⁵ Gil Z. 1985. Kronika konserwatorska województwa krośnieńskiego (lata 1975-1981). W: Teka Konserwatorska. Polska Południowo – wschodnia, Rzeszów, s. 373-374.

⁶ Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, s. 118; karta zielona, karta biała,

⁷ Katalog Zabytków, s. 118.

⁸ Obraz datowany jest na 1748 r. KZ, s. 119, ikonostas – XVIII/XIX w.

⁹ Marcinek R. 2001. Dane historyczne dla miejscowości w obrębie Bieszczadzkiego Parku Narodowego i otuliny. Ustrzyki Dolne, Monografie Bieszczadzkie 12, s. 159.

Fot. 1. Smolnik. Dawna cerkiew greckokatolicka pw. św. Michała Archanioła z 1791 r., obecnie kościół rzymskokatolicki pw. Wniebowzięcia NMP (fot. G. Holly).